

پژوهش‌های تجربی حسابداری

سال ششم، شماره ۲۲، زمستان ۱۳۹۵، صص ۱-۲۱

بررسی تأثیر مکانیزم‌های راهبری شرکتی بر محافظه کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

کاوه پرن‌دین*، بابک جمشیدی نوید**، محمد درخشانی درخش***

تاریخ ۰۱/۱۲/۹۴

تاریخ ۰۶/۰۴/۹۵

چکیده

هدف کلی این تحقیق بررسی تأثیر مکانیزم‌های راهبری شرکتی بر محافظه کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این تحقیق از اطلاعات ۱۲۵ شرکت فعال در بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۲ استفاده گردیده است. در این تحقیق مولفه‌های مکانیزم راهبری شرکتی به عنوان متغیرهای مستقل و محافظه کاری نامشروط به عنوان متغیر وابسته و سه متغیر اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری و اهرم مالی به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفته شده‌اند. به منظور انجام این تحقیق یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی ارائه گردید و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری Eviews نسخه ۸ استفاده گردید. روش تحقیق از نوع همبستگی و با توجه به هدف، کاربردی است. نتایج حاصل از فرضیات نشان می‌دهد که مکانیزم‌های راهبری شرکتی بر محافظه کاری نامشروط، مالکیت نهادی و مالکیت مدیریتی تأثیر منفی داشته و منجر به کاهش در محافظه کاری نامشروط می‌گردد. **واژه‌های کلیدی:** مکانیزم‌های راهبری شرکتی، مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی، مالکیت سهامداران عمده، محافظه کاری نامشروط.

طبقه بندی موضوعی: G34

کد DOI مقاله: 10.22051/jera.2017.8782.1169

*مریی گروه حسابداری دانشگاه پیام نور و دانشجوی دکتری حسابداری، (Kparandin@gmail.com)

**استادیار گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، (jamshidinavid@gmail.com)

***دبیر آموزش و پرورش همدان، دانشجوی دکتری حسابداری، نویسنده مسئول، (m.derakhshani2020@yahoo.com)

مقدمه

محافظه‌کاری از گذشته دور در تئوری حسابداری مطرح بوده و در عمل هنگام تهیه صورت‌های مالی به عنوان یکی از ابزارهای حمایت از حقوق مالکان اعمال می‌گردیده است. توجه پیوسته و مستمر به این مفهوم و اهمیت دادن به آن در تدوین استانداردهای حسابداری می‌تواند نشان‌دهنده آن باشد که بکارگیری و اعمال رویه‌های محافظه‌کارانه از ویژگی فزونی منافع بر مخارج برخوردار است (رشیدیان و همکاران، ۱۳۹۳).

حاکمیت شرکتی به عنوان مبحثی که بر موضوع راهبرد شرکت‌ها و حقوق سهامداران تأکید داشت، مطرح گردید و نقش آن در کاهش تضاد منافع بین سهامداران و مدیران است. این تضاد منافع اغلب با مسائل نمایندگی در ارتباط است که ناشی از دو علت اصلی است: اولی متفاوت بودن اهداف و ترجیحات مشارکت‌کنندگان در شرکت و دیگری ناقص بودن اطلاعات مشارکت‌کنندگان نسبت به عملکرد، دانش و ترجیحات یکدیگر (بادآور نهندی و همکاران، ۱۳۹۰).

با رسوایی‌های اخیر و ورشکستگی شرکت‌های بزرگ نظیر انرون، ورلدکام، اعتبار اعداد و ارقام حسابداری که مهمترین بخش گزارشگری مالی را تشکیل می‌دهند به شدت زیر سوال رفته به طوری که سرمایه‌گذاران اعتمادی به صورت‌های مالی تهیه شده توسط مدیریت ندارند. با توجه به این امر، توجه به ساختار مالکیت و کیفیت گزارشات حسابداری به طور روزافزون افزایش پیدا کرده است (دیندار یزدی، ۱۳۸۹). یکی از مفاهیم موثر در گزارشگری مالی شرکت‌ها، محافظه‌کاری است که نفوذ آن در حسابداری سابقه‌ای طولانی دارد. رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه مدیران را از رفتار فرصت‌طلبانه و خوش بینی بیش از حد در ارائه سود باز می‌دارد. واتز (۲۰۰۳)، محافظه‌کاری را ساز و کاری موثر در قراردادهای بین شرکت، اعتباردهندگان و سهامداران می‌داند که از اعتباردهندگان و سهامداران در مقابل فرصت‌طلبی‌های مدیریت محافظت می‌کند. واتز با مد نظر قراردادن تئوری نمایندگی، ابراز می‌دارد محافظه‌کاری ابزاری است که می‌تواند کارا تر شدن سازماندهی یک واحد تجاری و قراردادهای منعقد پیرامون آن را به دنبال داشته باشد.

در سال‌های اخیر یکی از زمینه‌های گسترده‌ای که در مجامع علمی به آن توجه فراوانی شده است، مسئله نمایندگی و انگیزه مدیران جهت انتقال ثروت و ارزش شرکت به نفع خودشان بوده است. محافظه‌کاری با نظام راهبری شرکتی رابطه نزدیکی داشته و هر دو نقش مهمی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه‌های نمایندگی در قراردادها ایفا می‌کند. محافظه‌کاری می‌تواند رفتار فرصت طلبانه مدیریت شرکت در گزارشگری مالی را محدود نماید و به نوبه خود منجر به کاهش هزینه‌های نمایندگی در موسسات و شرکت‌ها گردد. چنین استنباط می‌شود که شرکت‌ها با ساختار نظام راهبری شرکتی قوی بدلیل نظارت بیشتر بر مدیریت، از روش‌های محافظه‌کارانه بیشتری در گزارشگری استفاده کرده، در حالی که مدیران در شرکت‌ها با ساختار نظام راهبری ضعیف انگیزه و مشوق‌های لازم برای گزارشگری به طور صحیح را نداشته و بالعکس انگیزه بیشتری برای رفتار فرصت طلبانه و جانبدارانه خواهند داشت. محافظه‌کاری نامشروط (یا محافظه‌کاری ترازنامه)، کمتر از واقع نشان دادن ارزش دفتری خالص دارایی‌ها بوسیله رویه‌های از پیش تعیین شده حسابداری است. انگیزه اصلی برای محافظه‌کاری نامشروط، خنثی کردن انگیزه‌های مدیران برای گزارشگری اطلاعات حسابداری دارای جانب‌داری رو به بالا در موقعی که رویدادهای نامناسب اتفاق افتاده است، می‌باشد.

در این ارتباط پژوهش‌هایی در رابطه با اینکه آیا اعمال محافظه‌کاری (هم مشروط و هم نامشروط) در گزارشگری مالی می‌تواند به عنوان یک ساز و کار موثر برای تقویت حاکمیت شرکتی استفاده شود، صورت گرفته است. تحقیقات متعددی درباره تاثیر ساختار مالکیت بر بهبود عملکرد شرکت انجام شده است که نشان‌دهنده توجه عمیق به موضوع ساختار مالکیت و سازوکارهای آن می‌باشد. در این تحقیق به بررسی موضوع ساختار مالکیت به عنوان مکانیزم نظام راهبری شرکتی و محافظه‌کاری نامشروط در بازار سرمایه ایران خواهیم پرداخت و به دنبال پاسخی برای این سوال می‌باشیم که آیا مکانیزم راهبری شرکتی بر محافظه‌کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است؟

پیشینه پژوهش

مهرانی و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیق خود رابطه نوع مالکیت نهادی و حسابداری محافظه کارانه را بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند که با افزایش سطح مالکیت نهادی، تمایل شرکت‌ها به استفاده از رویه‌های محافظه کارانه بیشتر می‌گردد.

مرادزاده و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود رابطه بین مالکیت نهادی و مدیریت سود را بررسی کرده‌اند. در این تحقیق رابطه بین تعداد سرمایه‌گذاران نهادی و همچنین تمرکز آنها با مدیریت سود بررسی شده است و به این نتیجه رسیده‌اند که بین مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود رابطه منفی معناداری وجود دارد.

استا (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود» بیان نمود که تفاوت‌ها در ساختار مالکیت، مدیریت سود را توجیه می‌کنند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد رابطه منفی معناداری بین مالکیت نهادی و مالکیت مدیریت با مدیریت سود وجود دارد، اما بین مالکیت شرکتی و مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فروغی و عباسی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل موثر بر اعمال محافظه کاری حسابداری، تأثیر عوامل مختلف را بر محافظه کاری حسابداری آزمون کردند. نتایج پژوهش آنها نشان داد ارتباط بین محافظه کاری با اندازه شرکت و میانگین عمر شرکت منفی است. همچنین ارتباط بین محافظه کاری با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام، اهرم مالی، میانگین عدم اطمینان خاص شرکت و میانگین عکس معیار طول چرخه ی سرمایه گذاری مثبت و معنادار است.

چی و دیگران (۲۰۰۹) در تحقیق خود تحت عنوان «رابطه حاکمیت شرکتی با محافظه کاری» از مدل خان و واتز (۲۰۰۷) برای سنجش محافظه کاری حسابداری استفاده کردند. آنها در بین شرکت‌های بورس تایوان و از سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۴ به این نتیجه رسیدند که در شرکت‌هایی که بیشتر سهام آنها در اختیار سهامداران نهادی بوده، نیاز به حسابداری محافظه کارانه کمتر است.

آستامی و تاوور (۲۰۰۶) به بررسی ویژگی‌های شرکت و انتخاب روش‌های حسابداری در آسیای پاسیفیک (شامل استرالیا، هنگ‌کنگ، اندونزی، سنگاپور و مالزی) می‌پردازند. نتایج به

دست آمده از تحقیق آنها نشان داد که اهرم مالی پایین‌تر، تمرکز مالکیت کمتر (پراکندگی مالکیت بیشتر) و مجموعه فرصت‌های سرمایه‌گذاری بیشتر، به اعمال محافظه‌کاری بیشتری در صورت‌های مالی منجر می‌شود. البته این نتایج زمانی برقرار است که دو متغیر صنعت و کشور در نظر گرفته نشوند. به عبارت دیگر، در صورت عدم کنترل متغیرهای صنعت و کشور، روابط فوق برقرار است. در صورتی که دو متغیر فوق در نظر گرفته شوند، متغیر کنترل مربوط به کشور بسیار تعیین‌کننده‌تر از سایر متغیرهای مذکور عمل می‌نماید. نتایج تحقیق آنها نشان می‌دهد که شرکت‌های مالزیایی علاقه زیادی به اعمال محافظه‌کاری دارند.

بیکس و دیگران (۲۰۰۴) در تحقیقی تحت عنوان «ارتباط بین به موقع بودن سود، محافظه‌کاری سود و ترکیب هیئت مدیره»، محافظه‌کاری و به موقع بودن سود را به عنوان معیارهای کیفیت حسابداری در نظر گرفتند. آنها با استفاده از نمونه‌ای از کشور انگلستان و با استفاده از مدل عدم تقارن زمانی سود ارائه شده توسط باسو (۱۹۹۷)، به این نتیجه رسیدند که شرکت‌هایی که استقلال اعضای هیئت مدیره در آنها بیشتر است، محافظه‌کارترند. بدین ترتیب آنها نتیجه گرفتند که وضعیت ترکیب اعضای هیئت مدیره، عامل مهمی در تعیین کیفیت سود گزارش شده شرکت‌های انگلیسی است.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی

مکانیزم‌های راهبری شرکتی بر محافظه‌کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیرگذار است.

فرضیه فرعی اول

مالکیت نهادی بر محافظه‌کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیرگذار است.

فرضیه فرعی دوم

مالکیت سهامداران عمده بر محافظه‌کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیرگذار است.

فرضیه فرعی سوم

مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری نا مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

فرضیه فرعی چهارم

نسبت مدیران غیر موظف به هیات‌مدیره بر محافظه‌کاری نا مشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر گذار است.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از حیث هدف تحقیق، از جمله تحقیقات کاربردی است و همچنین از نظر طبقه‌بندی بر مبنای روش و ماهیت از نوع تحقیقات همبستگی است که با استفاده از داده‌های مشاهده شده انجام می‌شود.

ابزار گردآوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز پژوهش از طریق مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه حسابرسی شده سالانه شرکت‌های نمونه که توسط سازمان بورس اوراق بهادار ارائه شده، با استفاده از نرم افزار ره آورد نوین و مراجعه به سایت‌های مربوط به گزارش‌های مالی شرکت‌ها و اطلاعات مربوط به تئوری تحقیق نیز از طریق مجلات، نشریات داخلی و خارجی گردآوری شده است.

متغیرهای پژوهش

متغیرهای این تحقیق به منظور آزمون فرضیه‌ها شامل متغیرهای مستقل، متغیرهای وابسته و متغیرهای کنترلی می‌باشد. در تحقیق حاضر مالکیت سهامداران نهادی (INS)، مالکیت سهامداران مدیریتی (MOS)، مالکیت سهامداران عمده (BLOCK) و نسبت مدیران غیرموظف به هیات‌مدیره (PEROUT DIR) متغیرهای مستقل و محافظه‌کاری نامشروط (UC-ACC) در حسابداری به عنوان متغیر وابسته انتخاب شده است.

متغیرهای کنترلی در این تحقیق اندازه شرکت (SIZE)، اهرم مالی (LEV) و نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری (MB) می‌باشد. در ادامه هر یک از متغیرهای تحقیق و نحوه‌ی محاسبه‌ی آن‌ها در نگاره ۱ آمده است.

محافظه کاری نامشروط

محافظه کاری نامشروط گونه‌ای از محافظه کاری است که متأثر از استانداردهای حسابداری و الزامات قانونی است. برای سنجش این متغیر، نسبت کل اقلام تعهدی به کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود. اقلام تعهدی منفی‌تر حاکی از درجه بالاتر محافظه کاری نامشروط است. زیرا که نتیجه محافظه کاری نامشروط، کم‌نمایی سود است و در نتیجه سود گزارش شده پایین‌تر از جریانانات نقدی شرکت خواهد بود (گیولی و هین، ۲۰۰۰).

$$UC-ACC_{i,t} = \frac{TACC_{i,t}}{TA_{i,t}} (-1)$$

TACC: کل اقلام تعهدی TA: ارزش دفتری کل دارایی‌ها

شیوه محاسبه اقلام تعهدی کل بصورت ذیل می‌باشد:

Total accruals_{it} = net income before extraordinary items_{it} – operational cash flow_{it}

Net income before extraordinary items: سود خالص قبل از اقلام غیر عادی

Operational cash flow: جریان نقدی عملیاتی Total accruals_{it}: کل اقلام تعهدی

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (SIZE)

یکی از فاکتورهای درونی شرکت‌ها که بر ساختار مالکیت و محافظه کاری شرکت تاثیر می‌گذارد اندازه شرکت است که در این پژوهش از طریق لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام (MVE) محاسبه می‌شود و ارزش بازار سهام از حاصل ضرب قیمت سهام در پایان سال در تعداد سهام صادره بدست می‌آید.

اهرم مالی (LEV)

اهرم مالی بیانگر آن است که شرکت تا چه حد به تأمین مالی از طریق ایجاد بدهی (استقراض) به جای افزایش سرمایه متکی است. نسبت‌های اهرمی، ابزارهایی جهت تعیین میزان احتمال قصور (ناتوانی) شرکت در ایفای تعهدات مربوط به بدهی‌هایش می‌باشند. این نسبت به صورت تقسیم بدهی‌ها بر دارایی‌های شرکت محاسبه می‌گردد.

نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری (MB)

در این تحقیق نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به دست می‌آید.

مدل‌های تحقیق

مدل کلی فرضیه اصلی

$$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 BLOCK + \beta_3 MOS + \beta_4 PEROUT DIR + \beta_5 SIZE + \beta_6 MB + \beta_7 LEV + \varepsilon$$

مدل ۱ جهت آزمون فرضیه فرعی اول

$$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$$

مدل ۲ جهت آزمون فرضیه فرعی دوم

$$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BLOCK + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$$

مدل ۳ جهت آزمون فرضیه فرعی سوم

$$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 MOS + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$$

مدل ۴ جهت آزمون فرضیه فرعی چهارم

$$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 PEROUT DIR + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$$

تکرار (۱): نحوه اندازه‌گیری متغیرهای عملیاتی تحقیق

متغیر	متغیر	تعریف عملیاتی متغیرها	نماد	نحوه محاسبه متغیرهای تحقیق
وابسته	محافظه‌کاری	محافظه‌کاری نامشروط	UC-ACC _{i,t}	$UC-ACC_{i,t} = \frac{TACC_{i,t}}{TA_{i,t}} (-1)$
مستقل	ساختار مالکیت	مالکیت نهادی	INS	به نسبت سهام عادی در اختیار سرمایه گذاران نهادی اطلاق می‌شود.
		مالکیت مدیریتی	MOS	درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای هیات مدیره از کل سرمایه است.
		مالکیت سهامداران عمده	BLOCK	درصد سهام نگهداری شده توسط اجزای شرکت‌های سهامی از کل سرمایه است.
		نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره	PEROUT DIR	از طریق تقسیم نسبت تعداد مدیران غیرموظف به کل اعضا به دست می‌آید.
کنترلی	تأثیرها	اندازه شرکت	SIZE	از طریق لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام (MVE) به دست می‌آید.
		نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری	MB	از تقسیم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به دست می‌آید.
		اهرم مالی	LEV	از تقسیم بدهی‌ها بر دارایی‌های شرکت به دست می‌آید.

جامعه آماری و حجم نمونه پژوهش

کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهند و فرضیه‌های مورد نظر در رابطه با این جامعه آماری مورد مطالعه و آزمون قرار خواهد گرفت. به علت گستردگی و حجم آماری جامعه و وجود برخی ناهماهنگی‌ها میان اعضاء جامعه، شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری قرار داده شده‌اند:

۱. قبل از سال ۱۳۸۸ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده و تا سال ۱۳۹۲ در بورس فعالیت داشته باشند.
  ۲. برخی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس شامل بانک‌ها، موسسات مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری مالی، واسطه‌گری‌های مالی و شرکت‌های هلدینگ که ساختار گزارشگری متفاوتی دارند، از نمونه حذف می‌شوند.
  ۳. پایان سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفند باشد.
  ۴. شرکت‌ها در دوره‌ی مورد بررسی وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند.
  ۵. شرکت‌ها در طی این بازه زمانی تغییر در سال مالی نداشته باشند.
- از بین کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا پایان سال ۱۳۹۲، با در نظر گرفتن محدودیت‌های پیش‌گفته، جامعه آماری تحقیق در بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ به ۱۲۵ شرکت می‌رسد.

نتایج آزمون فرضیه‌ها

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

در ابتدا آماره‌های توصیفی داده‌های تحت مطالعه محاسبه می‌گردد. نگاره ۲ آمار توصیفی متغیرهای مدل را نشان می‌دهد که شامل اطلاعات مربوط به میانگین، بیشینه و کمینه و انحراف معیار می‌باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تکرار (۲): آمار توصیفی متغیرهای مدل

متغیر	متغیر	متغیر	نماد	مشاهدات	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
وابسته	محافظة کاری	محافظة کاری نامشروط	UC-ACC	۶۲۵	-۰/۰۲	۰/۶۲۸	۰/۳۴۳	۰/۳۳۷
مستقل	ساختار مالکیت	مالکیت نهادی	INS	۶۲۵	۰/۰۸	۰/۹۹۸	۰/۴۳۶	۰/۳۲۸
		مالکیت مدیریتی	MOS	۶۲۵	۰/۰۰۲	۰/۲۹۸	۰/۰۹۱	۰/۱۱۷
		مالکیت سهامداران عمده	BLOCK	۶۲۵	۰/۰۵۸	۰/۶۲۲	۰/۱۹۸	۰/۱۳۹
		نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره	PERODIR	۶۲۵	۰/۱۴۲	۰/۶۰	۰/۴۰	۰/۱۷۸
		اندازه شرکت	SIZE	۶۲۵	۴/۴۷۱	۸/۲۸	۶/۶۱۷	۰/۶۳۳
کنترلی	شاخص	نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری	MB	۶۲۵	۰/۸۷۱	۷/۸۳	۲/۶۵۹	۰/۸۴۸
		اهرم مالی	LEV	۶۲۵	۰/۱۹۶	۰/۹۱۸	۰/۶۱۳	۰/۶۳۷

آزمون دیکی فولر تعمیم یافته جهت مانایی متغیرها

نگاره ۳ آزمون دیکی فولر تعمیم یافته جهت مانایی متغیرها را نشان می‌دهد.

نگاره (۳): نتایج آزمون مانایی متغیرها

متغیر	آماره	p-value
UC-ACC	۶۲۵	۰/۰۰۱
INS	۶۲۵	۰/۰۰۲
MOS	۶۲۵	۰/۰۰۳
BLOCK	۶۲۵	۰/۰۰۰
PEROUT DIR	۶۲۵	۰/۰۰۰
SIZE	۶۲۵	۰/۰۰۰
MB	۶۲۵	۰/۰۰۰
LEV	۶۲۵	۰/۰۰۰

در متغیرهای ذکر شده p-value کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرض صفر رد می‌شود و متغیرها مانا هستند.

بررسی ناهمسانی واریانس

نگاره ۴ نتایج آزمون ناهمسانی وایت را نشان می‌دهد.

نگاره (۴): نتایج آزمون ناهمسانی وایت

فرضیه‌ها	شرح	مقدار آماره	احتمال	P-Value	نتیجه
فرضیه فرعی ۱	F-statistic	۳۶/۱۸۶	۰/۰۸۴۷	$P \geq ۰/۰۵$	همسانی واریانس
	Obs*R-squared	۹۵/۲۶۸	۰/۱۱۳۸		
فرضیه فرعی ۲	F-statistic	۴۶/۳۴۹	۰/۰۶۹۸	$P \geq ۰/۰۵$	همسانی واریانس
	Obs*R-squared	۸۹/۲۵۷	۰/۰۵۳۷		
فرضیه فرعی ۳	F-statistic	۳۸/۴۶۲	۰/۰۵۱۶	$P \geq ۰/۰۵$	همسانی واریانس
	Obs*R-squared	۹۱/۴۳۸	۰/۰۷۱۲		
فرضیه فرعی ۴	F-statistic	۵۰/۳۷۹	۰/۰۶۵۷	$P \geq ۰/۰۵$	همسانی واریانس
	Obs*R-squared	۸۹/۸۴۷	۰/۰۷۷۱		

در نگاره مذکور، تمام فرضیه‌های فرعی با توجه به اینکه آماره این آزمون‌ها در سطح ۵ درصد معنادار است، بنابراین فرض همسانی واریانس پذیرفته می‌شود.

آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

نگاره ۵، آزمون F لیمر و آزمون هاسمن را نشان می‌دهد. در فرضیه فرعی چهارم با توجه به اینکه مقدار p-value به دست آمده از آزمون F لیمر برابر با صفر می‌باشد، فرض صفر رد شده ($P < 0/05$) و روش داده‌های تابلویی پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به مقدار p-value به دست آمده از آزمون هاسمن بزرگتر از ۰/۰۵ می‌باشد، فرض یک آزمون هاسمن رد شده و روش اثرات تصادفی پذیرفته می‌شود. همچنین در سایر فرضیات با توجه به اینکه مقدار p-value به دست آمده از آزمون F لیمر برابر با صفر می‌باشد، فرض صفر رد شده ($P < 0/05$) و روش داده‌های تابلویی پذیرفته می‌شود. همچنین با توجه به مقدار p-value به دست آمده از آزمون هاسمن کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، فرض صفر آزمون هاسمن رد شده و روش اثرات ثابت پذیرفته می‌شود.

نگاره (۵): آزمون F لیمر و آزمون هاسمن

فرضیه‌ها	آماره F لیمر	احتمال	p-value	نتیجه	آماره هاسمن	احتمال	p-value	نتیجه
فرضیه ۱	۶/۱۰۱	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	داده‌های تابلویی	۱۱/۳۹۲	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	اثرات ثابت
فرضیه ۲	۵/۹۷۲	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	داده‌های تابلویی	۱۱/۲۰۵	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	اثرات ثابت
فرضیه ۳	۴/۹۷۸	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	داده‌های تابلویی	۱۲/۰۶۴	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	اثرات ثابت
فرضیه ۴	۶/۱۱۲	۰/۰۰۰	$P < 0/05$	داده‌های تابلویی	۱۰/۰۵۲	۰/۰۶۴	$P \geq 0/05$	اثرات تصادفی

آزمون فرضیه‌های پژوهش

آزمون فرضیه فرعی اول

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی اول در نگاره ۶ نشان داده شده است.

نگاره (۶): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی اول

متغیر وابسته محافظه کاری نامشروط (UC-ACC)				
p-value	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	متغیر
۰/۰۰۴۱	-۲/۴۳	۰/۰۶۳۴	-۰/۹۷۴	C
۰/۰۰۰	-۴/۳۴	۰/۰۴۳۶	-۱/۰۴۴	INS
۰/۰۰۰	-۵/۷۳۵	۰/۰۳۸	-۰/۷۴۵	SIZE
۰/۰۲۴۵	۲/۱۴۲	۰/۰۴۳۲	۰/۶۸۴	BM
۰/۰۰۰۱	۴/۹۷	۰/۰۴۲	۰/۴۹۶	Lev
Adjusted R-squared		۱/۶۸	آماره دوربین واتسون	
۰/۴۹۱۸		۰/۰۰۰	Prob (F-statistic)	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون به شرح نگاره فوق، مشاهده می‌شود که مقدار P-Value مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده و ضریب تعیین تعدیل شده R^2 برابر ۰/۴۹ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۴۹٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است، که نشان دهنده قدرت توضیح دهنده خوبی از این رگرسیون است. آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۶۸ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره فوق ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت نهادی (INS) -۱/۰۴۴ و عدد معناداری (Prob) آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. با توجه به آماره t و p-Value این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت نهادی بر محافظه کاری نامشروط تأثیر گذار است.

آزمون فرضیه فرعی دوم

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی دوم در نگاره ۷ نشان داده شده است.

نگاره (۷): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی دوم

متغیر وابسته محافظه کاری نامشروط (UC-ACC)				
p-value	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	متغیر
۰/۰۰۸۷	-۳/۳۸۹	۰/۵۴۳	-۰/۲۳۴	C
۰/۰۵۰۳	-۱/۳۳۴	۰/۰۹۸	-۱/۳۱۰	BLOCK
۰/۰۰۰	-۴/۶۷۳	۰/۰۳۴۸	-۰/۰۹۴۳	SIZE
۰/۰۰۰۱۲	۴/۴۳۶	۰/۰۹۴۳	۰/۰۳۹۷	BM
۰/۰۰۰۱	۴/۷۶۱	۰/۰۳۴۸	۰/۶۶۷	Lev
Adjusted R-squared		۱/۷۲۵	آماره دوربین واتسون	
۰/۶۳۴		۰/۰۰۰	Prob (F-statistic)	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که مقدار P-Value مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۶۳ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۶۳٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است، که نشان دهنده قدرت توضیح دهنده خوبی از این رگرسیون است. و آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۷۲۵ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره فوق ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت سهامداران عمده (BLOCK) -۱/۳۱۰- و عدد معناداری (Prob) آن ۰/۰۵۰۳ می‌باشد. با توجه به آماره t و p-Value این متغیر، نتایج نشانگر عدم معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت سهامداران عمده بر محافظه کاری نامشروط تأثیر گذار نیست. در نتیجه فرض ۱ تحقیق رد می‌شود و فرض مبنی بر عدم معنی دار بودن فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود.

آزمون فرضیه فرعی سوم

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی سوم در نگاره ۸ نشان داده شده است.

نگاره (۸): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی سوم

متغیر وابسته محافظه کاری نامشروط (UC-ACC)				
متغیر	ضریب	انحراف استاندارد	آماره t	p-value
C	-۰/۶۹۸	۰/۰۸۴۹	-۳/۹۷	۰/۰۰۰
MOS	-۱/۲۴۵	۰/۰۶۸۳	-۳/۶۹	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۹۲۶	۰/۰۸۷۱	-۴/۷۹۲	۰/۰۰۰
BM	-۰/۶۸۱	۰/۰۵۳۹	-۲/۹۷۳	۰/۰۰۰۵
Lev	۰/۸۸۳	۰/۰۶۹۵	۲/۶۳۱	۰/۰۰۰۹
آماره دورین واتسون		۱/۷۳۹	Adjusted R-squared	
Prob (F-statistic)		۰/۰۰۰	۰/۵۳۸۴	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که مقدار P-Value مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۵۴ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۵۴٪ از تغییرات متغیر وابسته بامتغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است، که نشان دهنده قدرت توضیح دهنده خوبی از این رگرسیون است. و آماره دورین واتسون برابر با ۱/۷۳۹ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره فوق ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل مالکیت مدیریتی (MOS) -۱/۲۴۵ و عدد معناداری (Prob) آن ۰/۰۰۰ می‌باشد. با توجه به آماره t و P-Value این متغیر، نتایج نشانگر معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مالکیت مدیریتی بر محافظه کاری نامشروط تأثیر گذار است. در نتیجه فرض H_0 تحقیق رد می‌شود و فرض H_1 مبنی بر معنی دار بودن فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود.

آزمون فرضیه فرعی چهارم

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی چهارم در نگاره شماره ۹ نشان داده شده است.

نگاره (۹): نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه فرعی چهارم

متغیر وابسته محافظه کاری نامشروط (UC-ACC)				
p-value	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	متغیر
۰/۰۰۰	-۴/۳۹۱	۰/۶۷۲	-۰/۷۲۶	C
۰/۰۵۶۱	-۱/۰۶	۰/۱۵۳	-۱/۵۴۷	PEROUT DIR
۰/۰۰۰	-۵/۵۴۵	۰/۰۴۳۱	-۰/۰۸۴۳	SIZE
۰/۰۰۹۲	۳/۷۲۸	۰/۲۹۷	۰/۵۱۲	BM
۰/۰۰۲۴	۳/۹۰۸	۰/۱۸۶	۰/۶۹۸	Lev
Adjusted R-squared		۱/۸۳۹	آماره دوربین واتسون	
۰/۵۲۹۷		۰/۰۰۰	Prob (F-statistic)	

با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل رگرسیون، مشاهده می‌شود که مقدار P-Value مربوط به آماره F که بیانگر معنی دار بودن کل رگرسیون است، برابر ۰/۰۰۰ بوده و ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۵۳ بوده و بیانگر این مطلب است که تقریباً ۵۳٪ از تغییرات متغیر وابسته با متغیرهای مستقل مدل قابل تبیین است، که نشان‌دهنده قدرت توضیح‌دهندگی خوبی از این رگرسیون است. و آماره دوربین واتسون برابر با ۱/۸۳۹ می‌باشد که این مقدار در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ نشان از عدم خود همبستگی بین متغیرها می‌باشد. همانگونه که در نگاره فوق ملاحظه می‌شود، ضریب متغیر مستقل نسبت مدیران غیر موظف به هیات مدیره (PEROUT DIR) -۱/۵۴۷ و عدد معناداری (Prob) آن ۰/۰۵۶۱ می‌باشد. با توجه به آماره t و P-Value این متغیر، نتایج نشانگر عدم معنی داری این ضریب در سطح خطای ۵ درصد می‌باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد نسبت مدیران غیرموظف به هیات مدیره بر محافظه کاری نامشروط تأثیر گذار نیست. در نتیجه فرض ۱ تحقیق رد می‌شود و فرض مبنی بر عدم معنی دار بودن فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود.

نگاره شماره ۱۰ خلاصه نتایج تحقیق را نشان می‌دهد.

نگاره (۱۰): خلاصه نتایج تحقیق

نوع رابطه	p-value	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	فرضیات و مدل اندازه گیری	فرضیه اصلی
این فرضیه طبق فرضیات ذیل مورد آزمون قرار می‌گیرد.					$INS \& BLOCK \& MOS \& PEROUTDIR \& UC - ACC$	فرضیه اصلی
$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 BLOCK + \beta_3 MOS + \beta_4 PEROUTDIR + \beta_5 SIZE + \beta_6 MB + \beta_7 LEV + \varepsilon$						مدل اصلی
معکوس و معنادار	۰/۰۰۰	-۴/۳۴	۰/۰۴۳۶	-۱/۰۴۴	$INS \& UC - ACC$	فرضیه فرعی ۱
$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$						مدل فرعی ۱
بی معنا	۰/۰۵۰۳	-۱/۳۳۴	۰/۰۹۸	-۱/۳۱۰	$BLOCK \& UC - ACC$	فرضیه فرعی ۲
$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BLOCK + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$						مدل فرعی ۲
معکوس و معنادار	۰/۰۰۰	-۳/۶۹	۰/۰۶۸۳	-۱/۲۴۵	$MOS \& UC - ACC$	فرضیه فرعی ۳
$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 MOS + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$						مدل فرعی ۳
بی معنا	۰/۰۵۶۱	-۱/۰۶۱	۰/۱۵۳	-۱/۵۷۴	$PEROUTDIR \& UC - ACC$	فرضیه فرعی ۴
$UC - ACC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 PEROUTDIR + \beta_2 SIZE + \beta_3 MB + \beta_4 LEV + \varepsilon$						مدل فرعی ۴

نتیجه گیری

هدف کلی تحقیق بررسی تأثیر مکانیزم‌های راهبری شرکتی بر محافظه کاری نامشروط در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این تحقیق از متغیرهای مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی، مالکیت سهامداران عمده و نسبت مدیران غیرموظف به هیات مدیره به عنوان مولفه‌های ساختار مالکیت استفاده گردیده است تا تأثیر این متغیرهای

مستقل بر محافظه کاری نامشروط مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به آزمون‌های آماری انجام شده، بین مالکیت نهادی و مالکیت مدیریتی با محافظه کاری رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. و همچنین در این آزمون‌ها ارتباط بین مالکیت سهامداران عمده و نسبت مدیران غیرموظف به هیات مدیره با محافظه کاری رابطه معنی داری حاصل نگردید. می توان گفت نتایج حاصل از فرضیه اصلی و فرضیات فرعی ۱ و ۳ مرتبط با آن، بیانگر وجود رابطه معنی دار و منفی بین مالکیت نهادی و مالکیت مدیریتی با محافظه کاری نامشروط است. و فرضیات فرعی ۲ و ۴ نیز رد شده و هیچ گونه رابطه معنی داری با محافظه کاری نامشروط ندارد.

نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۹۰)، مهرانی و همکاران (۱۳۸۹)، چی، لیو و دانگ (۲۰۰۷)، مطابقت دارد. به طور کلی می توان نتیجه گرفت که مالکان نقش نظارتی کمتری در تصمیم گیری های شرکت در خصوص مدیریت سود داشته اند، پس در نتیجه سهامداران ناظران فعالی هستند که از طریق کاربرد بیشتر رویه های محافظه کارانه، مدیران را به گزارش سود، با کیفیت بالاتر تشویق می کنند.

پیشنهادات حاصل از نتایج تحقیق

۱. پیشنهاد می گردد که سرمایه گذاران و تحلیلگران، جهت اخذ تصمیمات سرمایه گذاری، به اطلاعات مرتبط با سازوکارهای نظام راهبری شرکتی نیز توجه کنند .
۲. پیشنهاد می گردد در تدوین و تصویب آیین نامه نظام راهبری شرکتی در سازمان بورس اوراق بهادار، از نتایج این تحقیق استفاده گردد.
۳. پیشنهاد می گردد که فعالان بازار بورس اوراق بهادار، سهامداران، اعضاء هیئت مدیره شرکت ها، با مباحث راهبری شرکتی بیشتر آشنا شده تا بتوانند به نحو مناسبی به ایفای نقش در نظام راهبری شرکت ها بپردازند .

پیشنهادات برای تحقیقات آتی

۱. بررسی رابطه بین محافظه کاری و سایر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی نظیر ویژگی های هیات مدیره، کنترل های داخلی و ...
۲. بررسی رابطه بین محافظه کاری و تمرکز مالکیت نهادی.

۳. بررسی رابطه محافظه‌کاری مشروط و نامشروط در حسابداری و کیفیت گزارشگری مالی.

۴. بررسی رابطه محافظه‌کاری و ریسک سقوط قیمت سهام.

۵. بررسی رابطه مدیریت ریسک و حسابداری محافظه‌کارانه.

منابع

- استا، سهراب. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود. مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، سال سوم، شماره دوم، صص. ۹۳-۱۰۶.
- بادآور نهندی، یونس، و برادران حسن زاده، رسول، و محمودزاده باغبانی، سعید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین برخی مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی و محافظه‌کاری در گزارشگری مالی. مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۹، صص. ۱۸۰-۱۶۰.
- دیندار یزدی، مهدی. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین محافظه‌کاری و نظام راهبری شرکتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم اقتصادی و اداری.
- رشیدی، مینا، و پاک مرام، عسگر، و بیگ زاده، جعفر. (۱۳۹۳). رابطه بین مالکیت دولتی و محافظه‌کاری شرطی حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش حسابداری، شماره ۱۴، صص. ۷۹-۶۱.
- فروغی، داریوش، و عباسی، جواد. (۱۳۹۰). بررسی عوامل موثر بر اعمال محافظه‌کاری حسابداری. پژوهش‌های تجربی حسابداری مالی، سال اول، صص. ۱۱۳-۱۳۲.
- مرادزاده، مهدی، و ناظمی، مهدی، و غلامی، رضا، و فرزانی، حجت‌الله. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۵، صص. ۸۵-۹۸.
- مهرانی، ساسان، و مرادی، محمد، و اسکندر، هدی. (۱۳۸۹). رابطه نوع مالکیت نهادی و حسابداری محافظه‌کارانه. مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، سال دوم، شماره اول، صص. ۴۷-۶۲.
- Astami Emta, Tower Greg. (2006). Accounting Policy Choice and Firm Characteristics in the Asia Pacific Region. An International Empirical Test of Costly Contracting Theory. ,41: 1-21.
- Beekes, Wendy, Pope, Peter and Young, Steven. (2004). The Link Between Earnings Timeliness, Earnings Conservatism and Board

- Composition. Evidence from the U. K. , pp. 47-59.
- Chi, Wuchun, Liu, Chiawen. And Wang Taychang. (2009). What Affects Accounting Conservatism: A Corporate Governance Perspective. Journal of Contemporary , pp. 47-59.
- Givoly D, Hayn C. (2000). The Changing Time-series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative? ; 29: 287-320.
- Watts R. (2003). Conservatism in Accounting Part I. Explanations and Implications. ; : 207-221.

